

Integrale Commissie Advies nr. 2020-14

Status: definitief

Onderwerp	Amsterdamse Bengnorm
Datum	26-8-2020 (videoconferentie)
Commissie	Eric Luiten (voorzitter), Robert Winkel, Patrick Koschuch, Paul de Ruiter, Hans van der Made, André Winder
Secretaris	Paul Rosenberg, Eric Snoeck
Toelichting	Maaïke Zwart (R&D)
Toehoorders	Joos de Bakker (Omniplan), Richard Ruijtenbeek (IB), Cees Groot (Ecobouw)

Achtergrond

Op 1 januari 2021 wordt de nieuwe normering van energieprestatie van gebouwen van kracht. De landelijke EPC-norm wordt dan vervangen door de BENG (Bijna Energie Neutrale Gebouwen). De grootste verandering zit erin dat de EPC één norm hanteert voor het meten van de energieprestaties en de BENG uit drie normen bestaat.

De gemeente Amsterdam hanteert een strengere EPC-norm dan de landelijke EPC-norm. Deze strengere Amsterdamse EPC-norm wordt vertaald naar de Amsterdamse BENG. De vaststelling van het aangepaste Amsterdamse beleid vindt naar verwachting dit najaar plaats. Het wordt vervolgens publiekrechtelijk verankerd in de bouwverordening zodat dit aspect getoetst kan worden bij aanvragen Omgevingsvergunning.

Vraagstelling

Welke invloed heeft naar verwachting de nieuwe Amsterdamse Bengnorm op de ruimtelijke en architectonische kwaliteit van het stadsbeeld en van gebouwen?

Leidt dat tot een andere manier van ontwerpen en is dat 1:1 verenigbaar met het welstandsbeleid zoals dat is vastgelegd in *De Schoonheid van Amsterdam*?

Advies

De commissie heeft waardering voor de zorgvuldigheid van het onderzoek en is ervan overtuigd dat het mogelijk is *bijna energieneutrale gebouwen* te maken die toch voldoende kwaliteit hebben om een positieve bijdrage te leveren aan het stadsbeeld. Tegelijk constateert zij dat de in de

presentatie getoonde voorbeelden ontwikkeld zijn met een expliciet gemaakte, hoge duurzaamheids- en kwaliteitsambitie en een ruim budget. Voor eenvoudige projecten (bijvoorbeeld sociale woningbouw) gaat het voldoen aan de Beng-norm mogelijk ten koste van de woonkwaliteit en de kwaliteit van de gevelafwerking. Het is nodig aanvullend onderzoek te doen en ter inspiratie een handreiking te maken met ontwerpprincipes en voorbeelden van goedkope, goed gedetailleerde energie-neutrale gevelsystemen. De commissie kan daarbij behulpzaam zijn en adviseert om daar ook leveranciers bij te betrekken.

Procesmatig vereist de Beng-norm een andere manier van werken voor de gemeente zelf. De Beng wordt nu opgelegd aan initiatiefnemers, die weinig invloed hebben op de totstandkoming van een stedenbouwkundig plan en de wijze van gronduitgifte. Uit het onderzoek blijkt dat de oriëntatie van woonblokken en de modellering van bouwmassa's in hoge mate bepalend zijn voor het gemak waarmee aan de Beng-norm kan worden voldaan. Maar momenteel zijn min of meer gesloten bouwblokken met daaraan toegevoegde hoge, slanke torens (met veel glas) het gangbare model voor de stedelijke intensivering. Die manier van bouwen maakt de uitgangspositie voor het architectonisch ontwerp bij voorbaat lastig te combineren met de Beng.

Voldoen aan de Beng-norm op het niveau van in gebruik genomen gebouwen begint dus in de discussie met de stedenbouwkundigen en de gronduitgevers. Beng is het meest zinvol wanneer aan de voorkant de condities worden geschapen op het schaalniveau van stedenbouwkundig ontwerp en kavelpaspoorten. In dit verband wijst de commissie ook op de noodzaak van een warmteplan als onderdeel van een gebiedsontwikkeling: daar moet de juiste uitgangspositie worden gecreëerd voor hoogwaardig bouwen. Wanneer de voorwaarden waaronder de grond wordt uitgegeven niet gunstig zijn, worden de zuidgevels van gebouwen het architectonische 'afvoerputje' van de energieprestatie, waarin de eisen van de Beng moeten worden opgelost. Dat leidt tot vrijwel dichte gevels met kleine raampjes, slechte daglichttoetreding, weinig uitzicht en beperkte woonkwaliteit.

De commissie adviseert de Beng niet onmiddellijk in beton te gieten, maar een proefperiode te hanteren en te blijven monitoren waar het in de praktijk toe leidt. Bijstelling zal nodig blijken door mogelijk onverwachte effecten (woonkwaliteit/ ruimtelijke kwaliteit) en als gevolg van technische innovaties. Verder kan een strikte normering onbedoeld leiden tot de toepassing van meer materiaal (isolatie, zonnepanelen, triple-glazing) waardoor de milieuwinst in de bredere context van de MPG-berekening verloren gaat. De commissie ziet dit vooral als een risico voor een toekomstige Beng voor bestaande gebouwen, waarbij aan de uitgangspositie van stedenbouwkundige setting en oriëntatie niets meer valt te veranderen. Hier is meer flexibiliteit en ruimte nodig voor alternatieve maatregelen, die de ruimtelijke kwaliteit van de gebouwde omgeving respecteren. Er is dan ook veel interesse in de handleiding voor bestaande bouw, waaraan door het projectteam wordt gewerkt. Zowel bij de commissie als bij M&A is op dat vlak veel kennis voorhanden die kan worden ingezet. In dat verband wordt gewezen op het project *Mooi Verduurzamen* van de CRK zelf, dat wordt gebruikt voor de verduurzaming van het corporatiebezit in de naoorlogse gebieden (https://www.crk.amsterdam.nl/mooi_verduurzamen).

De commissie is geïnteresseerd in de relatie tussen de Beng en andere duurzaamheidsambities en milieubeleid van rijk en gemeente. De Beng heeft een beleidsmatige en technische voorsprong op de normering voor bijvoorbeeld circulair en klimaatadaptief bouwen. Er moet ruimte zijn om het mengpaneel (dat nu uit de drie Beng-schuiven bestaat) uit te breiden met nieuwe variabelen die niet rechtstreeks zijn te koppelen aan energieprestatie. Thema's als veiligheid, gezondheid, toekomstbestendigheid, woonkwaliteit en biodiversiteit zijn even belangrijk en kunnen strijdigheden opleveren met de Beng. Het is wijs om nu al te kijken hoe de eisen die voortkomen uit andere beleidsdoelstellingen of toekomstige landelijke wetgeving (GPR-berekening) zijn in te passen in de Beng.

De commissie ziet de huidige periode dus vooral als een transitiefase waarin de Beng zich zal moeten verhouden tot nieuwe landelijke regelgeving. Een generieke normering per aspect is daarbij te statisch en leidt niet tot een optimale oplossing voor de duurzaamheidsprestatie als geheel. Meer voor de hand liggend is een integrale meer dynamische benadering die rekening kan houden met de specifieke projectsituatie, op het schaalniveau van gebied, gebouw en gevel. Daarbij past dan een meer flexibel instrument, zoals een afwegingsmatrix naar voorbeeld van het landelijke Ambitiweb. Een optimaal instrumentarium zou vanuit de praktijk kunnen ontstaan door sturing en monitoring over een afgebakende transitieperiode.

Amsterdam, 3 september 2020
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit

Eric Luiten, voorzitter

Bijlage

Beleidskaders:

- nvt

Aangeleverde stukken:

- Presentatie (26-8-2020)